

„BRICS” JAKO KREATOR BEZPIECZEŃSTWA W ŚRODOWISKU MIĘDZYNARODOWYM – ROLA FEDERACJI ROSYJSKIEJ W ŚWIETLE KRYZYSU KRYMSKIEGO

dr inż. Jerzy Tomasz LIMANOWSKI
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego AON

Abstract

In November 2001, an analyst at Goldman Sachs economist Jim O'Neill for group of the four largest emerging markets with high economic potential has created the acronym "BRIC". These markets belong to the Federative Republic of Brazil, the Russian Federation, the Republic of India and the People's Republic of China. In February 2011, the group was expanded to include South Africa, causing a change in the name of the group to „BRICS”.

According to Goldman Sachs' forecasts, in the near future the world's economies, in particular, equity markets will depend on the economic development of this group of countries. In addition, in 2050 the total value of the BRICS economies will exceed the value of the G-7 economies. Such predictions seem quite reasonable, taking into account the fact that the BRICS countries have a significant amount of resources. For example, China is a source of cheap labor, both Russia and South Africa have large stocks of natural resources, agro-industry in Brazil is very highly developed, while India has cheap intellectual resources.

So today is not only the BRICS group of countries with considerable economic potential, but also has a number of general political interest, which allow members of the BRICS to conduct a coordinated policy and acting as a strong player in the international arena. A total of BRICS occupy 26% of the territory of the world, nearly 2.83 billion population represents almost half of the total population entourage (42%), while the combined nominal GDP (15,434 trillion) is 14.6% of global GDP ratio.

This study refers to the facts and development forecasts for this group of countries. In this paper the author tries to define the directions of economic development of the „rising giants”, their investment position in the world, the power supply of the „engine of the global economy”, their political views, but also the most important views on strengthening economic and military new alliances.

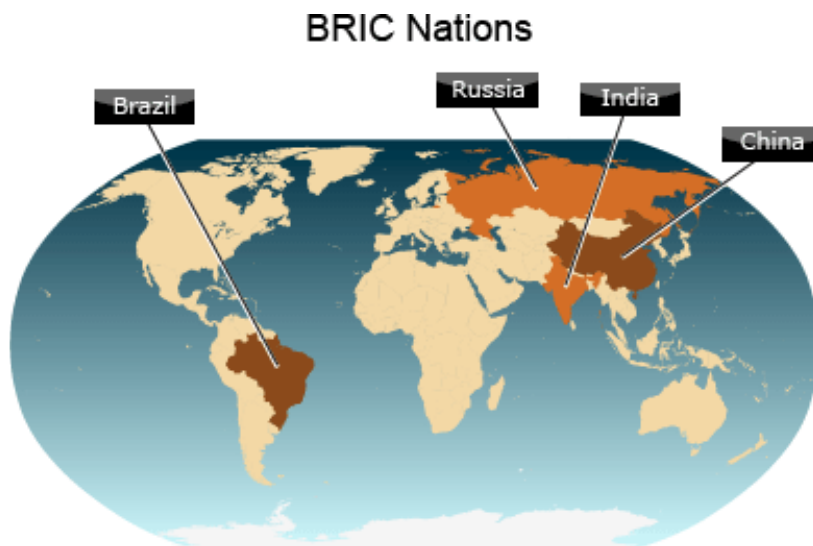
Due to the ensuing new military-political situation in the region of Eastern Europe (Crimea) and sustained in the course of writing the author tries to develop in a very marginal way to show how these events will affect the configuration of the world economy, and influence on the military-economic situation of the globe.

Key words – Crimea, “Big Four”, „BRICS Nations”, “eThekweni Declaration”, Goldman Sachs' Reports”

Powstanie BRIC

W ostatnich latach powstało wiele nowych sojuszy ekonomiczno-wojskowych. Jednym z nich jest BRICS. Skrót ten nie został utworzony dla nowej organizacji, ale przyjął nazwę z utworzonego kilka lat temu sojuszu ekonomicznego o nazwie BRIC.

Powstawanie nowych grup gospodarek wschodzących jest jednym z najbardziej uderzających zjawisk w najnowszej historii gospodarczej świata. Tworzenie „klubów dyplomatycznych”¹ między państwami, takich jak BRICS, charakteryzuje obecne ewolucje na arenie politycznej. Grupa ta stanowi forum uprzemysłowionych, dużych i szybko rozwijających się gospodarek o znaczącym wpływie na kwestie regionalne i globalne. Mają one zakładać aktywną obecność w wielu kontekstach wielostronnych zmian mających na celu promowanie ich działalności normatywnych i operacyjnych². Wysiłek ten jest wygenerowany przede wszystkim na corocznych spotkaniach głów i szefów państw sojuszu.

Źródło: WARDAUTO – Centrum informacyjne światowego przemysłu motoryzacyjnego.

Rys. 1. Położenie na mapie świata państw BRIC

Termin BRIC został określony przez głównego ekonomistę Goldman Sachs w 2001 r., w artykule pod tytułem „Building Better Global Economic BRICs”³, a więc w tym samym czasie, gdy Brazylia, Rosja, Indie i Chiny podjęły decyzje

¹ Kowitt, Beth (2009-06-17). „For Mr. BRIC, nations meeting a milestone”. CNNMoney.com. Retrieved 2009-06-18.

² Global Economics Paper No. 99, *Dreaming with BRICs* and Global Economics Paper 134, *How Solid Are the BRICs*.

³ Patrz powyżej przypis nr 1 i nr 2 oraz Economist's *Another BRIC in the wall* 2008 article.

o połączeniu się. RPA dołączyła do grupy dopiero w 2011 r. Podstawa „powstania” była postrzegana głównie jako zjawisko rynkowego fenomenu, który odzwierciedla głębokie zmiany w strukturze gospodarki światowej, jak również „właściwą” decyzję współczesnej polityki gospodarczej. Jest uważane za zjawisko wielowymiarowe, produkt ekonomiczny, element społeczno-polityczny i ekonomiczne wyzwanie nowych czasów. Jest wzorem ugrupowania o wysokiej odporności ekonomicznej, usankcjonowanego prawem i przedstawiającego sobą twór koncepcyjnego przyszłościowego myślenia. W ekonomii, BRIC to akronim, który oznacza zgrupowanie takich krajów jak Brazylia, Rosja, Indie i Chiny, które uważane są za państwa znajdujące się na podobnym etapie zaawansowanego rozwoju gospodarczego. Twór ten zwykle postrzegany jest lub nazywany jako „BRIC”⁴, ale też alternatywnie spotyka się nazwę państwa „Wielkiej Czwórki”.

Tabela 1

Ważne dane statystyczne dotyczące państw BRIC

Kraj / Statystyka	Brazylia	Rosja	Indie	Chiny	Ogólnie 2011	% globalnie
PKB (PPP)	2,178 mld	2,230 mld	4,469 mld	11,316 mld	20,193 mld	24%
PKB (nominalny)	2,429 mld	1,850 mld	1,676 mld	2,298 mld	8,253 mld	18%
Obszar	8,514,877 km ²	17,075,400 km ²	3,287,240 km ²	9,640,821 km ²	38,518,338 km ²	26%
Ludność	192,787,000	141,927,297	1,210,193,422	1,336,970,000	2,881,877,719	44%
Wydatki wojskowe	33 mld	91 mld	47 mld	166 mld	337 mld	20%
% PKB na wojsko	1,5%	4,4%	2,5%	2,1 %		

Źródło: Opracowanie własne.

Różne źródła różnie odnoszą się do rzekomej „oryginalnej” umowy o powstaniu BRIC, która poprzedza obecną opinię Goldman Sachs⁵. Niektóre z tych źródeł twierdzą, że prezydent Rosji Władimir Putin był siłą napędową tej oryginalnej spółdzielczej koalicji rozwoju krajów BRIC. Jednak do tej pory, żaden tekst nie został podany do publicznej wiadomości, brak jest jakiegokolwiek formalnego porozumienia, którego wszystkie cztery państwa BRIC byłyby sygnatariuszami. To nie znaczy jednak, że nie podpisano wielu umów dwustronnych czy nawet czterostronnych. Umowy te są pełne i dostępne na stronach internetowych MSZ każdego z czterech krajów. Umowy trójstronne i ich ramy wykonawcze pomiędzy BRIC

⁴ Używa się też innych nazw – „kraje BRIC”, państwa „BRIC” lub „gospodarki BRIC”.

⁵ **The Goldman Sachs Group, Inc.**, to amerykańska międzynarodowa firma z zakresu bankowości inwestycyjnej, która specjalizuje się w problemach bankowości inwestycyjnej, papierach wartościowych, zarządzaniu inwestycjami i innych usługach finansowych.

i innymi organizacjami obejmują Szanghajską Organizację Współpracy⁶ i Trójstronne Forum Dialogu IBSA⁷, które mają wyraz w stałej aktywności ekonomicznej Indii, Brazylii i RPA.

Należy również zauważyć, że koalicja państw rozwijających się G-20⁸ obejmuje wszystkie państwa BRIC. Ponadto, ze względu na popularność użycia teza Goldman Sachs dotycząca terminu „BRIC”, była również często rozszerzana do nazwy „BRICK”⁹ (K dotyczy Korei Południowej), „BRIMC”¹⁰ (M dotyczy Meksyku), „BRICA” (dotyczy krajów arabskich takich jak, Arabia Saudyjska, Katar, Kuwejt, Bahrajn, Oman i Zjednoczone Emiraty Arabskie)¹¹ czy „BRICET” (w tym układzie dotyczy państw Europy Wschodniej i Turcji)¹². Stworzyło to doskonałe warunki do zapewnienia światowego marketingu w odniesieniu do tych rynków wschodzących¹³.

W sierpniu 2010 roku, Jim O'Neill z Goldman Sachs twierdził, że Afryka Południowa może być uznana za następnego członka BRIC. Analitycy z konkurencyjnych banków starali się wyjść poza koncepcję przyświecającą powstaniu BRIC, wprowadzając własny system pogrupowania rynków wschodzących według osiągnięć ekonomicznych i gospodarczych. Propozycje obejmują CIVET¹⁴, EAGLES¹⁵ i Klub 7 procent (obejmuje kraje, których średni wzrost gospodarczy wynosił co

⁶ **The Shanghai Cooperation Organisation** or **SCO** is a Eurasian political, economic and military organisation which was founded in 2001 in Shanghai by the leaders of China, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Russia, Tajikistan, and Uzbekistan. Except for Uzbekistan, the other countries had been members of the **Shanghai Five**, founded in 1996; after the inclusion of Uzbekistan in 2001, the members renamed the organisation. India is an observer.

⁷ **The IBSA Dialogue Forum** (India, Brazil, South Africa) is an international tripartite grouping for promoting international cooperation among these countries.

⁸ **The Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors** – grupa dwudziestu ministrów finansów i prezesów banków centralnych (znana także jako G-20, G20, a Grupa Dwudziestu) jest grupa ministrów finansów i prezesów banków centralnych z 20 największych gospodarek świata. Członkowie to 19 poszczególnych krajów – Argentyna, Australia, Brazylia, Kanada, Chiny, Francja, Niemcy, Indie, Indonezja, Włochy, Japonia, Republika Korei, Meksyk, Rosja, Arabia Saudyjska, Południowa Afryka, Turcja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone i Unia Europejska (UE), Hiszpania uczestniczy jako „stały gość”, a dalszych krótkoterminowych gości przedstawia corocznie rotacyjnie wybierany przewodniczący grupy. UE jest reprezentowana przez Przewodniczącego Rady Europejskiej i przedstawiciela Europejskiego Banku Centralnego

⁹ „The Australian Business – Emerging markets put China, India in the shade”. Theaustralian.news.com.au. Retrieved 2010-10-15., „IBM Targets Russian Developers: Could overtake India, China in number of developers, says senior executive”, Outsourcing World, February 11, 2006.

¹⁰ http://www.lefigaro.fr/econtreprises/20061023.FIG000000280_les_bric_tiennent_leurs_promesses.html.

¹¹ Study: Energy-rich Arab countries are next emerging market”. Thestar.com.my. 2007-02-23. Retrieved 2010-10-15.

¹² http://www.cnhuaye.com/steel/en/news_2.asp?id=67.

¹³ **Rynki wschodzące** (z ang. *emerging markets*) – określenie używane w stosunku do niektórych regionów świata ze względu na ich charakterystyczne cechy rozwoju gospodarczego i aktywności rynków finansowych. W pojęciu tym mieszczą się wszystkie państwa, które znalazły się na drodze do gospodarki rozwijającej się do gospodarki rozwiniętej.

¹⁴ CIVET – Kolumbia, Indonezja, Wietnam, Egipt, Turcja i Afryka Południowa.

¹⁵ EAGLES – Państwa wschodzących i rozwiniętych gospodarek.

najmniej 7 procent rocznie)¹⁶. Przewidywania dotyczące przyszłej potęgi gospodarek BRIC są bardzo zróżnicowane. Niektóre źródła sugerują, że mogą one wyprzedzić gospodarki państw G7 już w roku 2027¹⁷.

Tabela 2

Produkt Krajowy Brutto wybranych państw w 2006 roku i prognozy wzrostu do 2050 roku
(w miliardach dolarów US)¹⁸

Grupy	Kraje	2006	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
BRIC	Brazylia										
	Rosja	5,637	8,640	13,653	20,226	28,925	40,278	55,090	74,483	98,757	128,324
	Indie										
	Chiny										
G-7	Kanada										
	Francja										
	Niemcy										
	Włochy	28,005	30,437	33,414	36,781	39,858	43,745	48,281	53,617	59,475	66,039
	Japonia										
	Wielka Brytania										
	USA										

Źródło: Opracowanie własne.

Już bardziej skromnie, Goldman Sachs twierdzi, że chociaż cztery kraje BRIC są szybko rozwijającymi się, to dopiero w 2050 r. ich połączone gospodarki mogą przyćmić gospodarki obecnych najbogatszych krajów świata¹⁹. Jednakże w 2010 r. cztery kraje BRIC wypracowały tylko jedną czwartą światowego dochodu narodowego brutto, stanowiąc więcej niż jedną czwartą powierzchni lądowej globu i ponad czterdzieści procent ludności świata^{20,21,22}. Zgodnie z opublikowanymi w 2005 r. dokumentami finansowymi, tylko Meksyk i Korea Południowa są krajami porównywalnymi do członków BRIC, ale ich gospodarki nie były brane początkowo pod uwagę, ponieważ uznano je za bardziej rozwinięte, z tego powodu, że są już członkami OECD. Sam twórca terminu „BRIC” zaproponował termin MIKT, który określa

¹⁶ Acronym alert: the Eagles rock, beyond brics blog”. Blogs.ft.com. 2010-11-15. Retrieved 2012-06-19.

¹⁷ Rana Foroohar (2009-03-20). „BRICs Overtake G7 By 2027”. The Daily Beast. Retrieved 2012-06-19.

¹⁸ BRICS AND BEYOND”-Goldman Sachs study of BRIC and N11 nations, November 23, 2007.

¹⁹ Brazil, Russia, India And China (BRIC)”. Investopedia. Archived from the original on 21 May 2008. Retrieved 2008-05-11.

²⁰ brication.com”. brication.com. Retrieved 2010-10-15.

²¹ <http://www.investordaily.com/cps/rde/xchg/id/style/801.htm?rdeCOQ=SID-3F579BCE-819F182C>.

²² <http://www.prb.org/Articles/2012/brazil-russia-india-china.aspx>, „How Solid are the BRICs?” (PDF). Global Economics. Retrieved 2010-09-21.

członkostwo Meksyku, Indonezji, Korei Południowej i Turcji. Ostatnio w 2013 roku powstał termin MINT, w którym Koreę Południową (obecnie uważaną już za dobrze rozwiniętą) zastępuje Nigeria ze swoją szybko rozwijającą się gospodarką²³.

Tabela 3

Lista państw według przyrostu nominalnego PKB od 2006 do 2050²⁴

Kraje	PKB od 2006 do 2020	Miejsce	PKB od 2020 do 2035	Rank	PKB od 2035 do 2050	Miejsce
Chiny	9,448 mld	1	21,718 mld	1	36,362 mld	1
USA	4,733 mld	2	8,119 mld	2	12,417 mld	3
Indie	1,999 mld	3	7,666 mld	3	27,154 mld	2
Rosja	1,572 mld	4	2,711 mld	5	3,319 mld	8
Brazylia	1,130 mld	5	2,769 mld	4	6,103 mld	4

Źródło: Opracowanie własne.

Kilka bardziej rozwiniętych krajów z grupy N-11²⁵, w szczególności Turcja, Meksyk, Indonezja i Korea Południowa, jest postrzeganych jako najbardziej prawdopodobni kandydaci do BRIC. Niektóre inne kraje rozwijające się, które nie osiągnęły jeszcze poziomu gospodarczego państw N-11, takie jak na przykład RPA, będą aspirować do statusu członka BRIC w niedalekiej przyszłości.

Goldman Sachs nie twierdzi jednak, że kraje BRIC będą samoistnie organizować się w blok gospodarczy, lub formalne stowarzyszenie handlowe, jak na przykład zrobiła to Unia Europejska²⁶. Uważa jednak, że istnieją pewne wskazania na to, że „cztery kraje BRIC” zmierzają do utworzenia pewnej formy „klubu politycznego” lub „sojuszu”, a tym samym konwersji „ich rosnącej siły gospodarczej w geopolityczny twór o większej sile przebicia”²⁷. W dniu 16 czerwca 2009 r. przywódcy krajów BRIC spotkali się na swoim pierwszym szczycie w Jekaterynburgu, i wydali oświadczenie wzywające do ustanowienia sprawiedliwego, demo-

²³ BOESLER, MATTHEW (NOV. 13, 2013). „The Economist Who Invented The BRICs Just Invented A Whole New Group Of Countries: The MINTs”. Business Insider. Retrieved 7 January 2014., Magalhaes, Luciana (Dec 9, 2013). „O’Neill, Man Who Coined ‘BRICs,’ Still Likes BRICs, But Likes MINTs, Too”. Wall Street Journal. Retrieved 7 January 2014.

²⁴ Patrz powyżej przypis nr 19, str. 5

²⁵ N-11 **The Next Eleven** Następna Jedenastka to jedenaście krajów – Bangladesz, Egipt, Indonezja, Iran, Meksyk, Nigeria, Pakistan, Filipiny, Turcja, Korea Południowa i Wietnam – zidentyfikowane przez bank inwestycyjny Goldman Sachs i w pracy badawczej ekonomisty Jima O’Neill jako posiadające wysoki potencjał stania się wraz z BRIC, największymi gospodarkami świata w 21 wieku.

²⁶ Brazil, Russia, India And China (BRIC)”. Investopedia. Archived from the original on 21 May 2008. Retrieved 2008-05-11.

²⁷ BRICs helped by Western finance crisis: Goldman”. Reuters. 2008-06-08., Mortished, Carl (2008-05-16). „Russia shows its political clout by hosting BRIC summit”. The Times (London). Retrieved 2010-04-26.

kratycznego i wielobiegunowego ładu światowego. Od tego czasu spotkali się oni w Brazylii w 2010 roku, w Sanya (Chiny) w 2011 roku oraz w New Delhi w Indiach w 2012 roku²⁸.

Tabela 4

Statystyki dotyczące niektórych danych państw BRIC
(cyfrą pogrubioną pokazano zajmowane miejsce)

Kategorie	Brazylia	Rosja	Indie	Chiny
Obszar	5	1	7	3
Ludność	5	9	2	1
Tempo wzrostu liczby ludności	131	192	89	152
Siła robocza	5	7	2	1
PKB (nominalny)	7	8	10	2
PKB (PPP)	7	6	3	2
PKB (nominalny) na jednego mieszkańca	57	47	139	86
PKB (PPP) na jednego mieszkańca	75	55	126	94
PKB (realny) dynamika	147	100	34	18
Wskaźnik rozwoju społecznego	85	55	136	101
Eksport	6	10	20	1
Import	21	17	10	2
Saldo na rachunku bieżącym	187	5	186	2
Otrzymany FDI	13	17	23	9
Rezerwy walutowe	7	4	10	1
Zadłużenie zagraniczne	25	23	28	17
Dług publiczny	47	122	29	98
Zużycie energii	9	3	4	1
Źródła energii odnawialnej	3	5	6	1
Liczba telefonów komórkowych	4	5	2	1
Liczba użytkowników Internetu	5	6	3	1
Produkcja pojazdów silnikowych	7	11	6	1
Wydatki wojskowe	11	3	8	2
Liczba żołnierzy	15	5	3	1
Sieć kolejowa	10	2	4	3
Sieć drogowa	4	7	3	2

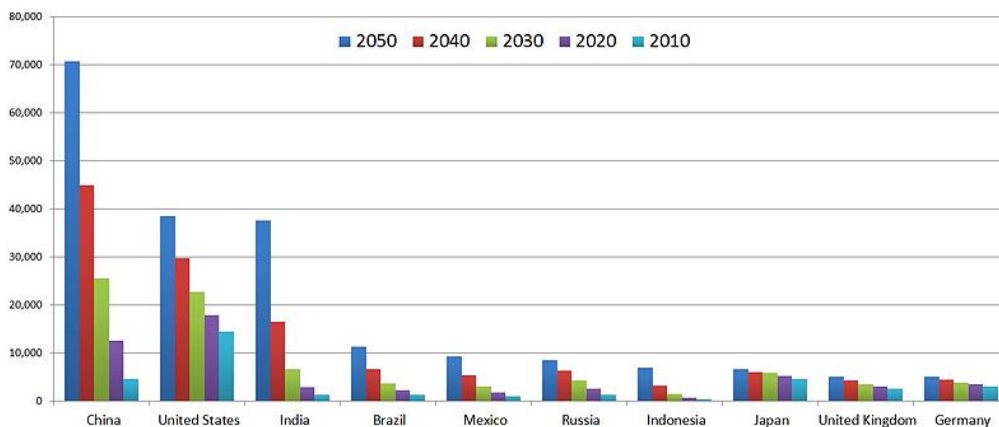
Źródło: Opracowanie własne

W ostatnich latach krajom BRIC udzielono zwiększonej naukowej uwagi. Brazylijski ekonomista Marcos Troyjo i francuski bankier inwestycyjny Christian Déségliše założyli na Uniwersytecie Columbia stowarzyszenie BRICLab będące forum badań nad strategicznymi, politycznymi i gospodarczymi skutkami wzrostu gospodarek krajów BRIC. W szczególności poddano analizie programy i projekty dotyczące osiągnięcia stanowisk kierowniczych, stopnia zamożności i prestiżu, uzy-

²⁸ Halpin, Tony (2009-06-17). „Brazil, Russia, India and China form bloc to challenge US dominance”. *The Times*, 17 June 2009. Retrieved from http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/us_and_americas/article6514737.ece.

skiwanych przez absolwentów kursów podyplomowych, specjalnych sesji odbywających się z ważnymi gośćmi, programów dla kadry zarządzającej oraz corocznych konferencji dla polityków, biznesu, liderów akademickich oraz studentów²⁹.

Tabela 5
Dziesięć największych gospodarek świata w 2050 r., PKB mierzony w mld dolarów US

Źródło. Goldman Sachs study of BRIC and N11 nations, November 23, 2007.

W 2003 r. w swoich założeniach BRIC uznają, że Brazylia, Rosja, Indie i Chiny³⁰ zmieniły swoje systemy polityczne i są gotowe do przyjęcia zasad globalnego kapitalizmu. Goldman Sachs przewiduje, że odpowiednio Chiny i Indie staną się znaczącymi globalnymi dostawcami wyprodukowanych dóbr i usług, a Brazylia i Rosja podobnie zajmą dominującą rolę jako dostawcy surowców naturalnych. Z tych czterech krajów, tylko Brazylia posiada ustrój, który zachowuje zdolność do kontynuowania rozwoju wszystkich elementów gospodarki, takich jak produkcja, usługi i zaopatrzenie w zasoby naturalne jednocześnie. Współpraca jest więc logiczną hipotezą, logicznym krokiem współpracy wśród państw BRIC, bo tylko Brazylia i Rosja razem tworzą logistyczny system dostawców wszystkich surowców naturalnych.

Goldman Sachs publikował swój raport w odniesieniu do założeń naukowych i studiów strategicznych BRIC z 2004 roku³¹. Raport stwierdza, że w krajach BRIC, liczba osób z rocznym dochodem powyżej progu 3000 dolarów podwoi się w ciągu trzech lat i osiągnie liczbę 800 milionów ludzi w ciągu dekady. Wskazuje

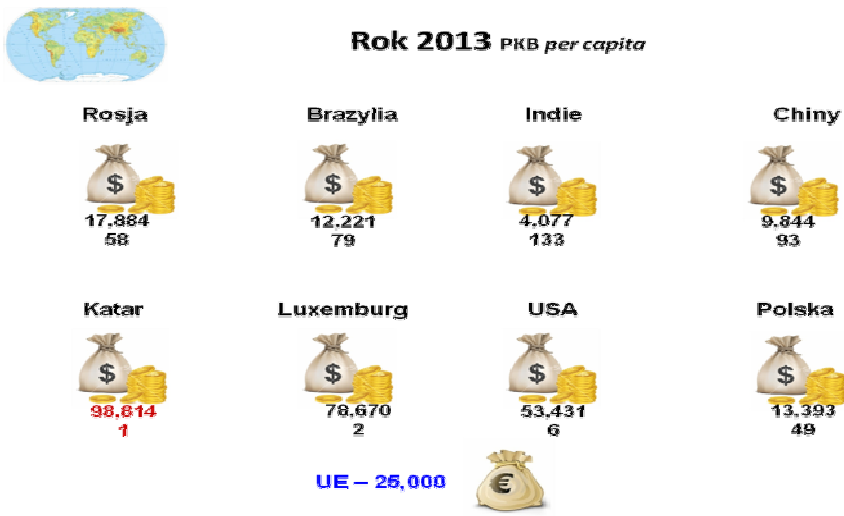
²⁹ http://www.sipa.columbia.edu/news_events/announcements/BRICLab04132011.html.

³⁰ Five Years of China's WTO Membership. EU and US Perspectives on China's Compliance with Transparency Commitments and the Transitional Review Mechanism, Legal Issues of Economic Integration, Kluwer Law International, Volume 33, Number 3, pp. 263–304, 2006. by Paolo Farah.

³¹ BRICs – Goldman Sachs Research Report 2004.

to na potężny wzrost średniej klasy w tych krajach. W 2025 roku, szacuje się, że liczba osób w państwach BRIC zarabiających ponad 15.000 dolarów może osiągnąć ponad 200 milionów. Oznacza to, że ogromny pickup popytu nie będzie ograniczać się do podstawowych dóbr, ale również będzie miał wpływ na konsumpcje towarów o wyższych cenach. Według raportu, najpierw Chiny, a następnie dziesięć lat później Indie, zaczną dominować w gospodarce światowej.

Z raportu Goldman Sachs z 2007 r. wynika, że aktualne dane trendów wzrostowych gospodarki w Indiach były najwyższe w ciągu ostatnich czterech lat. Goldman Sachs twierdzi, że „wpływ Indii na gospodarkę światową będzie większy i szybszy niż wynikałoby to z naszych wcześniej opublikowanych badań na temat BRIC”. W Indiach znajduje się dziesięć z trzydziestu najszybciej rozwijających się miast na świecie, a w oparciu o aktualne trendy, szacujemy, że ponad 700 milionów ludzi przeniesie się do miast do 2050 roku. Zwiększy to istotnie popyt na infrastrukturę miejską, nieruchomości i usługi. W uaktualnionych w 2007 danych, bazujących na informacjach o stałym wzroście, wykazano większe wpływy z bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Goldman Sachs przewiduje także, że „od 2007 r. do 2020 r. PKB Indii per capita (na jednego mieszkańca) liczony względem wartości dolara amerykańskiego wzrośnie czterokrotnie”, i że indyjska gospodarka przegoni Stany Zjednoczone do roku 2043³². Jednocześnie raport wskazuje, że Rosja, kontynuując swoją dominację na europejskim rynku energii, może utrzymać zakładany stopień rozwoju, mimo że populacja ludności będzie się znacznie zmniejszać.

Źródło: Opracowanie własne.

Rys. 2. Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca w 2012 r.

³² Microsoft Word – Draft of Global Econ Paper No 152.doc” (PDF). Retrieved 2010-10-15.

Według raportu Goldman Sachs z 2010 roku, Chiny mogą prześcignąć USA pod względem kapitalizacji rynku akcji już w 2030 roku i stać się największym na świecie potentatem na rynku akcji³³. Do roku 2020 PKB w Ameryce może być tylko nieznacznie większy niż w Chinach. Cztery kraje BRIC razem mogą w 2030 roku stanowić 41% światowego kapitału rynkowego, stwierdza raport³⁴. Pod koniec 2010 roku Chiny po raz pierwszy przekroczyły PKB Japonii, osiągając 5,88 biliona dolarów w stosunku do japońskiej wartości PKB 5,47 biliona dolarów. Tym samym Chiny stały się więc drugą co do wielkości gospodarką na świecie po Stanach Zjednoczonych³⁵.

Tabela 6
Globalny produkt krajowy w 2006 r. w miliardach dolarów US oraz prognoza wzrostu do 2050 r.
(w % wzrostu)

Miejsce w 2050	Kraj	2006	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	% wzrostu
1	Chiny	2682	4667	8133	12630	18437	25610	34348	45022	57310	70710	2536
2	USA	13245	14535	16194	17987	20087	22817	26097	29823	33904	38514	190
3	Indie	909	1256	1900	2848	4316	6683	10514	16510	25278	37668	4043
4	Brazylia	1064	2087	1720	2194	2831	3720	4963	6631	8740	11366	968
5	Meksyk	851	1009	1327	1742	2303	3068	4102	5471	7204	9340	997
6	Rosja	982	1371	1900	2554	3341	4265	5265	6320	7420	8580	773

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie raportu Forbesa³⁶, który ukazał się w marcu 2011 roku, kraje BRIC wśród swoich połączonych razem populacji posiadały 301 miliardów, przekraczając liczbę miliardów w Europie, która wynosiła w roku 2011, 300 osób³⁷. Według Narodowego Instytutu Badań Gospodarczych i Społecznych (NIESR)³⁸, na podstawie danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego³⁹, w 2012 roku Brazylia z gospo-

³³ http://www.dasinvestment.com/fileadmin/images/pictures/0809_Global_Econ_Paper_No__204_Final.pdf.

³⁴ Goldman predicts: onwards and upwards for emerging markets, beyondbrics blog". Blogs.ft.com. 2010-09-08. Retrieved 2012-06-19.

³⁵ Japan's Gross Domestic Product Fell 0.3% at Year's End <http://www.nytimes.com/2011/02/14/business/global/14yen.html?partner=rss&emc=rss>.

³⁶ *Forbes* to amerykański magazyn biznesowy będący własnością Forbes, Inc. Wydawany jako dwutygodnik i oferujący oryginalne artykuły na tematy finansowe, przemysłowe, inwestycyjne i marketingowe. Forbes odnosi się również takich dziedzin, jak technologia, komunikacja, nauki i prawo.

³⁷ BRICs becoming billionaire factory <http://www.ft.com/cms/s/0/bc9b6d80-4a8d-11e0-82ab-001144feab49a.html?ftcamp=rss#axzz1GCKIXd3V>.

³⁸ The National Institute of Economic and Social Research (NIESR) Narodowy Instytut Badań Ekonomicznych i Społecznych (NIESR) jest niezależną organizacją badawczą znajdującą się w City of Westminster, Londyn, Anglia.

³⁹ The International Monetary Fund (IMF) Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) jest międzynarodową organizacją, która została zainicjowana w 1944 roku na konferencji w Bretton Woods i formalnie utworzona w 1945 roku przez 29 państw członkowskich. Celem MFW była pomoc w odbudowie międzynarodowego systemu płatności po II wojnie światowej.

darka wartą 2,52 biliona stała się szóstą co do wielkości gospodarką na świecie, wyprzedzając gospodarkę Wielkiej Brytanii, wartą 2,48 bilionów dolarów. W 2010 r. gospodarka brazylijska warta była 2,09 biliona dolarów a Wielkiej Brytanii 2,25 biliona dolarów. Znaczący wzrost spowodowany jest brazylijskim boorem gospodarczym opartym na wysokich cenach żywności i ropy naftowej⁴⁰.

Cytując za Standard & Poors (S & P)⁴¹, perspektywy wzrostu w Indiach mogą ulec pogorszeniu, jeśli nie poprawi się sposób realizacji polityki rządzących. W czerwcu 2012 roku agencja ratingowa Fitch Ratings⁴² obniżyła Indiom perspektywę kredytową do negatywnej ze stabilnej z utrzymaniem oceny BBB, najniższej w ratingu indestytucyjnym. Tydzień wcześniej Fitch, opublikowując rating S & P, zacytował „Indie mogą stać się pierwszym z krajów BRIC, tracącym poziom inwestycyjny”⁴³. Do czasu globalnej recesji rozpoczętej w trzecim kwartale 2013 roku gospodarka Brazylii zaliczyła 0,5 procentowy spadek w porównaniu z poprzednim kwartałem, a porównywalny z pierwszym kwartałem 2009 roku⁴⁴.

W roku 2013, Chiny po raz pierwszy przekroczyły 4 biliony dolarów zysku z handlu światowego, stając się największym na świecie krajem handlowym. Składają się na to: eksport – 2,21 biliona dolarów i import – 1,95 biliona dolarów. W tym czasie handel USA przez 11 miesięcy 2013 roku osiągnął sumę 3,5 biliona dolarów i wydaje się, że nie jest on w stanie pokonać Chin. Chiński bilans w handlu światowym w 2013 roku posiadał saldo nadwyżki o blisko 260 miliardów dolarów, co daje wzrost o 12,8 procent w stosunku do ubiegłego roku⁴⁵.

Tabela 7

Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca (realny) w mld dolarów US (prognoza 2006–2050)

Miejsce w 2050	Kraj	2006	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	% wzrostu
12	Chiny	2041	3463	5837	8829	12668	17552	23511	30951	39719	49650	2332
1	USA	44379	47014	50200	53502	57446	62717	69019	76044	83489	91683	106
17	Indie	817	1061	1492	2091	2979	4360	6524	9802	14446	20836	2450
11	Brazylia	5657	6882	8427	10375	12996	16694	21924	29026	38149	49759	779
7	Meksyk	7918	8972	11176	13979	17685	22694	29417	38255	49393	63149	697
4	Rosja	6909	9833	13971	19311	26061	34368	43800	54221	65708	78435	1037

Źródło: Opracowanie własne.

⁴⁰ Brazil 'overtakes UK's economy', *BBC News*. March 6, 2012.

⁴¹ **Standard & Poor's Financial Services LLC (S&P)** to amerykańska firma usług finansowych. Jest podzielona na McGraw Hill Financial, która publikuje badania i cześć zajmującą się analizami finansowymi akcji i obligacji.

⁴² **Fitch Ratings Inc.** jest wspólną spółką zależną Hearst Corporation i Fimalac SA.

⁴³ Fitch cuts India rating outlook to negative". *Reuters*. June 18, 2012.

⁴⁴ Brazil's economy experiences first contraction since 2009". December 4, 2013.

⁴⁵ Angela Monaghan (January 10, 2014). „China surpasses US as world's largest trading nation”.

Wspólny potencjał gospodarczy Brazylii, Rosji, Indii i Chin jest tak duży, że mogą one stać się jedną z czterech najbardziej dominujących gospodarek w roku 2050. Teza została zaproponowana przez Jima O'Neilla, głównego ekonomistę Goldman Sachs⁴⁶. Kraje te obejmują ponad 25% obszaru świata i 40% ludności Ziemi a ich połączony PKB (PPP) stanowi 20 bilionów dolarów. W każdym obszarze gospodarki mogą być największym podmiotem na arenie światowej. Te cztery kraje są jednymi z największych i najszybciej rozwijających się rynków wschodzących (Incal 2011)⁴⁷.

Państwa podjęły kroki w celu zwiększenia współpracy politycznej, głównie jako sposób wpływania na pozycję Stanów Zjednoczonych w zawieraniu ważnych porozumień handlowych. Stwarzały również wyimaginowane zagrożenia we współpracy politycznej, traktując to jako sposób nacisku na Stany Zjednoczone i uzyskanie niektórych ustępstw politycznych, takich jak na przykład współpraca nuklearna USA z Indiami.

Utworzenie BRICS

Republika Południowej Afryki starała się o członkostwo w BRIC od 2009 roku, jednak proces formalnego jej przyjęcia rozpoczął się w sierpniu 2010 roku⁴⁸. Republika Południowej Afryki została oficjalnie przyjęta jako państwo członkowskie BRIC w dniu 24 grudnia 2010 r. Nastąpiło to po oficjalnym zaproszeniu przez Chiny i inne kraje BRIC, by RPA dołączyła do grupy tych państw⁴⁹. Od tego czasu litera „S” w nazwie BRICS oznacza Republikę Południowej Afryki. Prezydent RPA Jacob Zuma brał udział w szczycie BRICS w Sanya w kwietniu 2011 roku już jako pełnoprawny członek sojuszu. RPA znajduje się na unikalnej pozycji, która może wpłynąć na wzrost gospodarczy kontynentu afrykańskiego i planowanych na nim inwestycji. Według Jima O'neilla z Goldman Sachs, który znowu jako pierwszy użył terminu BRICS, łączny produkt krajowy brutto Afryki Południowej jest bardzo podobny do wyników Brazylii i Rosji, ale nieco wyższy, niż Indii⁵⁰. Republika Południowej Afryki jest „bramą” do państw Afryki Południowej i generalnie do całej Afryki, jako najbardziej rozwinięty kraj kontynentu afrykańskiego⁵¹. Chiny są największym partnerem handlowym Republiki Południowej Afryki, a Indie starają się zwiększyć swoje więzi handlowe w Afryce. Republika Południowej

⁴⁶ Ask the expert: BRICS and investor strategy from the Financial Times, Monday 2006-11-06 09:55.

⁴⁷ 6th International Conference on Aluminium – INCAL 2011 Held on 6th to 8 th December 2011 at Hyderabad.

⁴⁸ BRIC Becomes BRICS: Changes on the Geopolitical Chessboard | Foreign Policy Journal | 2”. Foreign Policy Journal. Retrieved 2012-06-19.

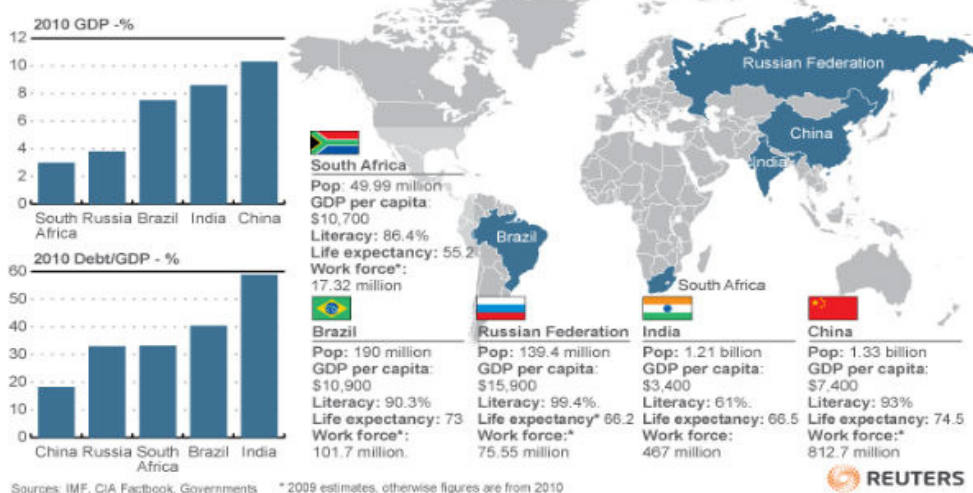
⁴⁹ Patrz przypis nr 48.

⁵⁰ By Jim O'Neill (2010-08-26). „How Africa can become the next Bric”. FT.com. Retrieved 2012-06-19.

⁵¹ South Africa | Economy | BRIC”. Globalpost.com. 2011-01-08. Retrieved 2012-06-19.

Afryki jest największą gospodarką w Afryce, ale zajmując dopiero trzydziestą pierwszą pozycję w światowych rankingach gospodarczych, jest daleko w tyle za swoimi nowymi partnerami⁵². Afrykańskie powiązania gospodarcze są bardzo ważne geopolitycznie, dając BRICS możliwość wpływania na gospodarkę i handel na obszarze czterech kontynentów⁵³. Przyjęcie RPA jest zręcznym ruchem politycznym, który w końcowym rozrachunku zwiększa potęgę i status państw BRICS⁵⁴. W swoim opracowaniu Goldman Sachs nie twierdzi i nie przewiduje jednak, że kraje BRIC będą organizować się w blok gospodarczy czy formalny związek handlowy. Jednak ostatnie wydarzenia wydają się temu zaprzeczać.

BRICS nations comparison

Źródło. Reuters za MFW, CIA, Factbook, oficjalne dane rządów.

Rys. 3. Mapa państw BRICS oraz zestawienie niektórych danych

⁵² Patrz powyżej przypis 10.

⁵³ BRIC Becomes BRICS: Changes on the Geopolitical Chessboard | Foreign Policy Journal | 2". Foreign Policy Journal. Retrieved 2012-06-19.

⁵⁴ Patrz przypis nr 53.

Źródło: www.CRNTT.com.

Zdjęcie 1. Piąty Szczyt BRICS. Zdjęcie głów państw i szefów rządów

Przystąpienie do bloku było dla RPA dużym sukcesem. Stało się tak pomimo opinii ekonomistów wyrażonych na szczycie Reuters Investment Outlook 2011, który odbył się w dniach 6–7 grudnia 2010 r. Nie zakładano na nim optymistycznej perspektywy i osiągnięcia sukcesu przez południowoafrykańskie państwo⁵⁵. Jim O'Neill na przykład powiedział na szczycie, że Afryka Południowa, o populacji poniżej 50 mln ludzi, jest po prostu zbyt słaba gospodarczo, aby wstąpić w szeregi BRIC⁵⁶. Jednak po tym, jak kraje BRIC utworzyły między sobą organizację polityczną, następnym krokiem była decyzja o rozszerzeniu jej o RPA, stając się tym samym sojuszem o nazwie BRICS⁵⁷.

Piąty szczyt „Fifth BRICS Summit” odbył się 26 i 27 marca 2013 w Durbanie, w Republice Południowej Afryki. Szczyt, który zgromadził głowy i szefów państw wschodzących rynków Brazylii, Rosji, Indii, Chin i Afryki Południowej, odbył się po raz pierwszy na ziemi afrykańskiej. Podstawowym problemem jakim zajęli się przywódcy, był temat „BRICS i Afryka – partnerstwo na rzecz rozwoju, integracji i industrializacji”. Cele ujęte w porządku dziennym szczytu były ambitne i przyszłościowe. Zamykały się one we wspieraniu rozwoju państw i głębokich reformach instytucji wielostronnych (multilateralnych).

⁵⁵ Reuters 2011 Investment Outlook Summit, London and New York, 6–7 December 2010”. Live.reuters.com. Retrieved 2012-06-19.

⁵⁶ Reuters 2011 Investment Outlook Summit, London and New York, 6–7 December 2010.

⁵⁷ New era as South Africa joins BRICS”. SouthAfrica.info. Retrieved 2012-06-19.

Deklaracja eThekwini⁵⁸ potwierdza zobowiązanie grupy do promowania międzynarodowego prawa i multilateralizmu, jak również stabilności świata, rozwoju i współpracy, odbywającego się na podstawie podejścia integracyjnego. Szczyt zgromadził przywódców państw, które razem stanowią ponad 40 procent światowej populacji, zajmują prawie 30 procent powierzchni Ziemi, a udział tych państw w światowym PKB (PPP), wzrósł z 16 procent w 2000 r. do prawie 25 procent w 2010 roku⁵⁹.

Podczas szczytu jeden z głównych problemów dyskusji dotyczył formalnego rozpoczęcia negocjacji w sprawie utworzenia banku rozwoju, mającego na celu finansowanie infrastruktury i industrializacji nie tylko w krajach BRICS, ale także w innych krajach rozwijających się, szczególnie na kontynencie afrykańskim⁶⁰. Bank będzie służył jako instytucja finansowa w sposób zapewniający równomierny rozwój krajów wschodzących, ale nie będzie przeciwwagą dla Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Przywódcy postanowili również ustanowić zabezpieczenie finansowe poprzez utworzenie swojego rodzaju rezerw, powołując do tego instytucję nazwaną Contingent Reserve Arrangement (CRA)⁶¹, przeznaczoną do przeciwdziałania krótkoterminowym brakom płynności finansowej i wzmocnienia stabilności finansowej państw. Temu funduszowi awaryjnemu, z początkowym budżetem wynoszącym 100 mld USD, uzgodnionym przez państwa członkowskie, nie poświęcono w trakcie obrad dalszej uwagi. Ponadto podpisano umowy o współpracy, w tym wielostronne umowy o współpracy i współfinansowaniu na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz wielostronne umowy w obszarze współfinansowania rozwoju infrastruktury Afryki⁶².

Szczyt BRICS, w którym wziął udział nowy chiński prezydent, Xi Jinping, był pierwszym wielostronnym spotkaniem po wyborze na głowę państwa, stanowił początek jego podróży po kontynencie afrykańskim. Trzeba podkreślić, że inne kraje afrykańskie zostały zaproszone na szczyt, a 27 marca był dniem, który poświęcony został dialogowi między przywódcami BRICS a szefami krajów afrykańskich. Wśród gości dialogu obecny był przewodniczący Unii Afrykańskiej (UA),

⁵⁸ Deklaracja podjęta podczas piątego szczytu państw BRICS.

⁵⁹ BRICS a force for world peace, says China". *Business Day*. 8 August 2012. Retrieved 9 November 2013.

⁶⁰ Mariam, Isa. „BRICS Summit expected to establish development bank.” *Business Day*. 22 March 2013

⁶¹ Grupa robocza została powołana w celu zbadania wykonalności powołania Contingent Reserve Arrangement (CRA). Na szczycie w Durbanie, liderzy oświadczyli, że są zdania, że utworzenie agencji ratingowej, o początkowej wielkości 100 mld dolarów jest możliwe i pożądane, chociaż byłoby to przedmiotem do ustanowienia wewnętrznych ram prawnych i odpowiednich zabezpieczeń.

⁶² **The BRICS Multilateral Cooperation and Co-Financing Agreement for Sustainable Development BRICS** powołana do wielostronnej współpracy oraz realizacji umowy o dofinansowanie na rzecz zrównoważonego rozwoju ma na celu zbadanie ram prawnych dwustronnych umów mających na celu ustanowienie zasady współpracy i współfinansowania, w szczególności dotyczących zrównoważonego rozwoju i elementów gospodarki rolnej.

Komisji UA i NEPAD⁶³, obecni również byli liderzy reprezentujący różne regionalne wspólnoty gospodarcze. Dialog pomógł otworzyć owocną dyskusję pomiędzy członkami BRICS i innymi krajami rozwijającymi się oraz organizacjami regionalnymi.

Tabela 8

Dane gospodarcze państw BRICS (rok 2013)

Kraj	Ludność	PKB (nominalny)	Wydatki na spożycie	Wydatki	Export	Import	PKB na 1 mieszka. w tys.	Wykształcenie podstawowe	Długość życia	Wskaźnik rozwoju społecznego
 Brazylia	201,046,886	2,695.9 miliardów	1,266.3 miliardów	846.6 miliardów	256.0 miliardów	238.8 miliardów	13,623	93.5%	74.6	.730 (wysoki)
 Rosja	143,451,702	2,021.9 miliardy	671.6 miliardów	414.0 miliardów	542.5 miliardy	358.1 miliardów	17,708	99.6%	69.7	.788 (wysoki)
 Indie	1,210,193,422	1,824.8 miliardów	737.9 miliardów	281.0 miliardów	309.1 miliardów	500.3 miliardów	3,829	74.04%	64.2	.554 (średni)
 Chiny	1,354,040,000	8,227.0 miliardów	1,835.3 miliardów	2,031.0 miliardów	2,021.0 miliardów	1,780.0 miliardów	\$9,161	92.2%	72.7	.699 (średni)
 RPA	51,770,560	384.3 miliardy	173.8 miliardy	95.27 miliardów	101.2 miliardów	106.8 miliardów	\$11,375	86.4%	51.2	.629 (średni)

Źródło: Dane ekonomiczne pochodzą z najnowszych informacji MFW i podane są w dolarach amerykańskich⁶⁴.

Dyskusje, za które odpowiadała brazylijska dyplomacja, poprzedzone były spotkaniami na forach biznesowych i akademickich, organizowanych w celu wypracowania warunków do współpracy i działalności gospodarczej. Konkretnie rezultaty wynikające z rozmów, to utworzenie Rady „Think tank” oraz Rady Biznesu BRICS. Jedno z akademickich forum zajęło się w szczególności zagadnieniami mającymi na celu sformułowanie zaleceń i opracowanie długoterminowej wizji działalności na kolejnych szczytach szefów państw i rządów.

Forum Akademickie BRICS, którego gospodarzem był Durban University of Technology (DUT), Departament Szkolnictwa Wyższego i Kształcenia (DHET), Departament Współpracy i Współpracy z Zagranicą (DIRCO), Rada Szkolnictwa Wyższego RPA (HESA), rozważało zwiększenie interakcji w środowiskach naukowych oraz formułowania zaleceń, które mają być przedstawione przywódcom

⁶³ NEPAD – The New Partnership for Africa's Development (NEPAD) Nowe Partnerstwo dla Rozwoju Afryki strategiczna część Unii Afrykańskiej poświęcona pan-afrykańskiemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu, to zarówno wizja i program ramowy na rzecz Afryki w XXI wieku. NEPAD jest radykalnie nowa instytucją, wspieraną przez przywódców afrykańskich, mająca na celu sprostania wyzwaniom, przed którymi stoi kontynent afrykański: ubóstwa, rozwoju i marginalizacji Afryki na arenie międzynarodowej.

⁶⁴ World Economic Outlook”. IMF. April 2013 data. Retrieved 17 April 2013.

państw podczas szczytu 26–27 marca 2013 roku. Większość uczestników podzielono na grupy „think tank” powiązane z rządami tych pięciu krajów i włączone do udziału w pracach nad kształtowaniem polityki społecznej. Mniejszą liczbę obywatelskich organizacji społecznych i innych instytucji badawczych zintegrowano z nieoficjalnymi delegacjami państw BRICS⁶⁵. Obrady zostały podzielone na sesje plenarne, równoległe do paneli dyskusyjnych zajmujące się głównymi pięcioma tematami: rola BRICS w gospodarce światowej; reforma głównych instytucji rządowych, współpracy z Afryką, edukacji, badań i rozwoju umiejętności w budowaniu gospodarek uprzemysłowionych oraz tematem pokoju i bezpieczeństwa. Przyjęta tematyka obejmuje:

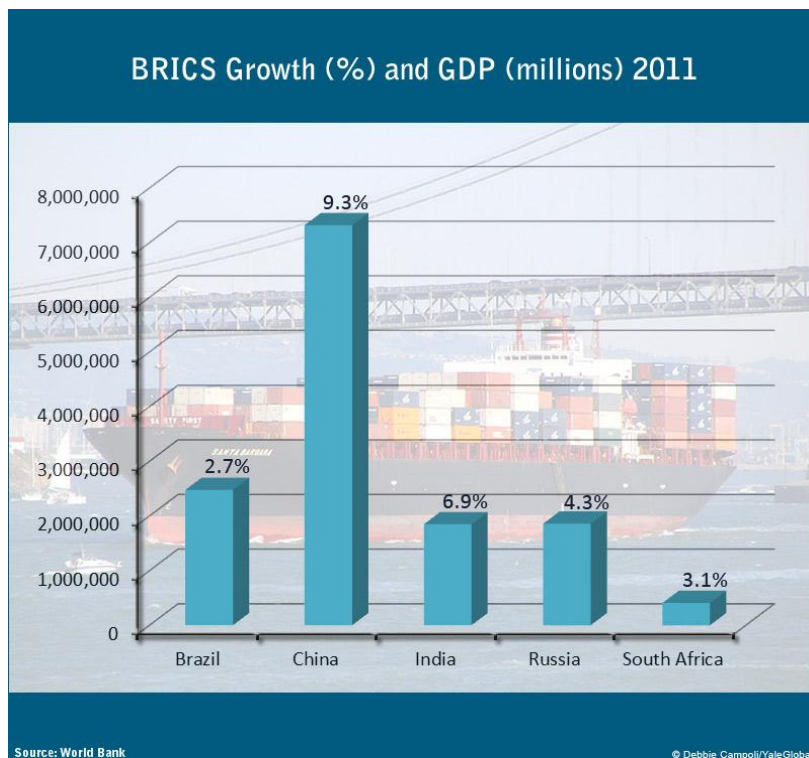
1. **ROLĘ W GOSPODARCE ŚWIATOWEJ** – BRICS powinien zapewnić lepszą współpracę w dziedzinie handlu, w szczególności w zakresie towarów i usług. Powinien podejmować dyskusje na temat możliwości ustanowienia uprzywilejowanych umów handlowych między krajami, a także wzmocnienia współpracy finansowej i rozwoju poprzez utworzenie banku rozwoju BRIC oraz stworzenie mechanizmów zarządzania zmiennością światowego rynku pieniężnego.

2. **REFORMĘ GŁÓWNYCH INSTYTUCJI RZĄDOWYCH** – Celem grupy są reformy głównych instytucji wielostronnej współpracy, czyniąc je bardziej demokratycznymi, reprezentatywnymi i odpowiedzialnymi. BRICS powinien dążyć do zabierania głosu i do promowania na forach wielostronnych reprezentacji gospodarek wschodzących i gospodarek krajów rozwijających się. BRICS powinien aktywnie wspierać innowacyjne i komplementarne partnerstwa w celu sprawiedliwego i zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parlamentarnego forum może zintensyfikować współdziałanie na szczeblu politycznym.

3. **WSPÓŁPRACĘ Z AFRYKĄ** – BRICS powinien uznać wartość różnorodności i doświadczeń w oddzielnych i wspólnych historiach własnych krajów, a także krajów afrykańskich. Powinna ona obejmować zapewnienie ścisłej współpracy z Unią Afrykańską a po uwzględnieniu priorytetów afrykańskich, w szczególności zapewniać integrację regionalną.

4. **EDUKACJĘ, BADANIA I ROZWÓJ UMIEJĘTNOŚCI W BUDOWANIU GOSPODAREK UPRZEMYSŁOWIONYCH** – BRICS powinien zintensyfikować swoje poparcie dla współpracy ze środowiskiem akademickim. Współpraca ta musi zwiększyć rolę lokalnych języków i praktyk kulturowych. BRICS powinien rozważyć utworzenie niezależnej agencji do oceny działalności szkół i uniwersytetów w swoich krajach. Ponadto forum proponuje utworzenie podstawowego banku danych o tematyce dotyczącej tych pięciu krajów, a także platformy cyfrowej, zawierającej szczegółowe informacje na temat naukowców i instytucji zajmujących się kwestiami związanymi z BRICS.

⁶⁵ <http://www.safpi.org/news/article/2013/brics-academic-forum-recommendations>.

Źródło: BRICS to mull development bank, forex reserve pool 03-20-13 China Daily.

Rys. 4. Dane wzrostu BRICS i dane PKB

5. UTRZYMANIE POKOJU I BEZPIECZEŃSTWO – BRICS powinien nadal promować znaczenie ONZ i być bardziej aktywnym w promowaniu pokojowego rozwiązania w przypadku wystąpienia różnego rodzaju konfliktów. Wspólna troska o takie obszary jak, zasoby wodne, żywność, zdrowe odżywianie się, środowisko naturalne, zdrowie i przygotowanie do walki ze skutkami katastrof musi być nadal centralnym punktem działalności. W interesach BRICS leży również promowanie pokojowego wykorzystanie przestrzeni kosmicznej i wykorzystanie, pod egidą Organizacji Narodów Zjednoczonych, jej niepodważalnej roli w sytuacjach konfliktowych. Jednak uczestnicy nie wspomnieli ani razu o sprawach dotyczących na przykład sytuacji w Syrii.

Spotkanie „Think Tank”, które odbyło się 8 i 9 marca 2013 r., podjęło decyzję o utworzeniu Rady „Think Tank BRICS” z zamiarem zacieśnienia współpracy w dziedzinie badań, wymiany wiedzy, budowania zdolności organizacyjnych i doradztwa politycznego. Rada ta, składająca się z odpowiednich instytucji wchodzących w skład delegacji państw, odpowiedzialna będzie za organizację kolejnych forów akademickich. Wszystkie dodatkowe funkcje i metody współpracy zostały opracowane w trakcie spotkania, które odbyło się w październiku 2013 roku.

Wnioski z powstania sojuszu BRICS

Kraje rozwijające się, które zyskały znaczenie w wyniku rosnącej roli ich ekonomii w gospodarce światowej, w szczególności w zakresie zmian na wolnym rynku, zakładają również powstanie historycznej, z ich punktu widzenia, tożsamości wśród państw świata zachodniego, zmagając się z problemami ubóstwa, nierówności i podatności na różnorodne zagrożenia. Kraje te domagają się odpowiedniego statusu, uznania i środków wsparcia z systemu międzynarodowego, poprzez współpracę z grupami lub sojuszami oraz za pośrednictwem wielostronnych instytucji międzynarodowych. Grupa „BRICS” jest rezultatem logiki, która opiera się raczej na grupie władzy, a nie na grupie podmiotów gospodarczych, które zamierzają wpływać na architekturę międzynarodową lub reformować ją.

Jej oddziaływanie w obszarze Afryki, jako bloku władzy, zaczyna przynosić wymierne rezultaty, którym na przykład jest wybór obywatela Brazylii Roberto Azevedo na szefa Światowej Organizacji Handlu (choć na początku negocjacji Azevedo nie był kandydatem bloku). Jednak, w przeciwieństwie do IBSA⁶⁶, która stanowi nieco bardziej jednorodną grupę, i która była już w stanie realizować większą liczbę konkretnych inicjatyw, państwa BRICS zgadzają się raczej tylko co do kilku wytycznych dotyczących współpracy Południe–Południe⁶⁷ i przyczyniania się do procesu integracji regionalnej Afryki. Poza tym daje to większe uprawnienia co do wpływu na konfigurację systemu międzynarodowego takim światowym potęgą jak Chiny czy Rosja. Może się to zmienić po realizacji projektu dotyczącego banku rozwoju, który uważany jest za środek mający wpływ na postęp instytucjonalizacji BRICS w ramach jego funkcjonalności, choć proces negocjacyjny jest ciągle w toku i niejasne są jego efekty końcowe. W tej chwili wysiłki koncentrują się na zwiększeniu oddziaływania i poziomu wiedzy na temat krajów wchodzących w skład BRICS. Na sesji zamykającej Forum Akademickie szef rosyjskiej delegacji, dr Vyacheslay Nikonow wystąpił z podsumowaniem, w którym stwierdził, że: „BRICS jest obecnie rzeczywistością, a nie wirtualnością. Stajemy się coraz bardziej i bardziej realni”⁶⁸.

Należy stwierdzić, że polityczne i gospodarcze perspektywy koordynacji są jeszcze w budowie, do tej pory odpowiadają elastyczności i autonomii każdego kraju, rozbudowywane są tylko kwestie dotyczące podstaw funkcjonalnych, które nie znalazły dotychczas żadnego odzwierciedlenia w wiążących umowach.

Podsumowując, należy podkreślić, że kraje BRICS mają takie same poglądy dotyczące kilku kluczowych aspektów funkcjonowania obecnych systemów politycznych i gospodarczych oraz sposobów ich reformacji. Kraje jednogłośnie potwierdzają swoje poparcie dla ONZ, popierają ideę przywrócenia ONZ roli świa-

⁶⁶ Patrz przypis 6.

⁶⁷ **South–South Cooperation** Współpraca Południe–Południe jest terminem historycznie stosowanym przez decydentów i naukowców, aby opisać wymianę zasobów, technologii i wiedzy między krajami rozwijającymi się, znanymi również jako kraje ogólnie rozumianego Południa.

⁶⁸ <http://www.itar-tass.com/en/c154/378346.html>.

towego regulatora, ponadto Brazylia, Rosja, Indie, Chiny i RPA zaproponowały zmiany międzynarodowego systemu finansowego poprzez różne mechanizmy, w tym dywersyfikację światowego kosza rezerw walutowych, zmiany podstawowych zasad światowego handlu i znalezienie rozwiązania problemu bezpieczeństwa żywnościowego. Oprócz tego członkowie BRICS próbują również stosować zasadę polityki minimalnej interwencji w sprawy wewnętrzne innych państw, a także wyrażają swoje obawy dotyczące problemów bezpieczeństwa energetycznego i degradacji środowiska.

Jak na razie kraje BRICS osiągnęły największy sukces w sferze reformy międzynarodowych systemów finansowych i gospodarczych. To pokazuje, że taka współpraca jest jednak skuteczna. W 2010 roku skonsolidowane PKB Brazylii, Rosji, Indii, Chin i Afryki Południowej stanowiło prawie jedną czwartą światowego PKB. Co ważniejsze, w tym trudnym pokryzysowym okresie, PKB tej grupy krajów wzrosło, a w stosunku do światowego PKB, wzrost wyniósł prawie 50%. Szacuje się, że współpraca z BRICS pomoże w przewyżczeniu globalnego kryzysu finansowego i jego skutków. W odniesieniu do sfery politycznej i gospodarczej, ważne jest, aby zauważyć, że państwa BRICS aktywnie uczestniczą w pracach G-20, które promują ustanowienie bardziej demokratycznego systemu nadzoru nad światową gospodarką i systemem finansowym. W szczególności, ze względu na wspólne wysiłki państw na szczycie G-20 w Pittsburghu (wrzesień 2009 r.), w Toronto (czerwiec 2010 r.) oraz w Seulu (listopad 2010 r.) możliwe stało się podjęcie wiążącej decyzji dotyczącej ustanowienia 5% progu głosów w Międzynarodowym Funduszu Walutowym i progu 3% głosów w Banku Światowym na rzecz rozwijających się państw. W rezultacie, udział rynków wschodzących wraz z krajami rozwijającymi się w Banku Światowym wzrósł z 43,97% do 47,19%, a ich udział w MFW wzrósł z 39,5% do 42,29%. Co więcej, Chiny, Rosja, Brazylia i Indie znalazły się wśród najbogatszych dziesięciu akcjonariuszy MFW. Innym ważnym faktem jest ich cenny wkład w umacnianie bezpieczeństwa światowego. Kraje w tej grupie są przekonane o konieczności formowania wielobiegowego, sprawiedliwego i demokratycznego światowego porządku. Uczestnicy BRICS preferują zasadę przestrzegania zobowiązań do pokojowego rozstrzygania sporów za pomocą metod politycznych i dyplomatycznych, a nie przy użyciu siły militarnej. Brazylia, Rosja, Indie, Chiny i RPA wykazują wiążącą współpracę podczas sesji Organizacji Narodów Zjednoczonych, w szczególności w pracach Rady Bezpieczeństwa, gdzie wszystkie kraje BRICS mają w tym roku swoich przedstawicieli. Taka współpraca może być zilustrowana wymownym świadectwem: kraje te miały wspólne stanowisko przedłożone do rozpatrzenia Radzie Bezpieczeństwa, dotyczące wydarzeń na Wybrzeżu Kości Słoniowej, w Sudanie i Libii; współautorstwo w uchwale Zgromadzenia Ogólnego ONZ dotyczącej zakazu rozmieszczania jakiegokolwiek broni w przestrzeni kosmicznej; użycia siły lub groźby użycia siły

w stosunku do obiektów w Kosmosie; oraz wspólne podejście do wielu kwestii w ujętych w porządku obrad Rady Praw Człowieka ONZ i ECOSOC⁶⁹.

Reasumując, można stwierdzić, że sojusz BRICS jest przykładem dyplomacji wielowektorowej, polegającej na współdziałaniu krajów w wypracowaniu wspólnych celów. Dziś głównym bodźcem do współpracy jest ich wzajemne zainteresowanie realizacją zdefiniowanych wspólnych celów, które uważane są za niezbędne. Ich wspólnym celem jest zdobycie wyższej pozycji w społeczności światowej, zgodnie z nowo powstającym układem sił, a w konsekwencji uzyskanie dostępu do dywidend politycznych i gospodarczych.

Wpływ kryzysu krymskiego na stosunki gospodarcze świata

Rosja a następstwa sankcji

W wyniku sankcji Zachodu i innych działań antyrosyjskich Rosja i Chiny będą dążyć do zacieśnienia współpracy gospodarczej z Azją, – według analizy Reuters⁷⁰. Stacja „Russia Today” podała również 21 marca 2014 roku, że Rosja będzie szukać innych nowych kandydatów na członków grupy BRICS, do której Rosja i Chiny należą, odpowiadających charakterystyką Indiom i Brazylii. Za cel ma posłużyć zwiększenia handlu, większy dostęp do zasobów energii oraz zacieśnianie współpracy wojskowej. Eksport brazylijskich produktów rolnych i wołowiny do Rosji może zostać zwiększony w celu uzupełnienia niższego w wyniku sankcji eksportu rolnego z Europy Zachodniej⁷¹.

„Im gorsze są relacje Rosji z Zachodem, tym bardziej Rosja chce być bliżej Chin. Jeśli Chiny zdecydują się ciebie wspierać, nikt nie może powiedzieć, że jesteś izolowany”, powiedział Wasilij Kashin, ekspert ds. Chin z Centrum Analiz Strategii i Technologii (CAST). Reuters uważa, że sprawa dostaw rosyjskiego gazu do Chin, która były przedmiotem dyskusji od wielu lat, zostanie prawdopodobnie zrealizowana w maju 2014 roku podczas podróży prezydenta Putina do Pekinu⁷².

Rosyjska państwowa firma gazowa GAZPROM ma nadzieję dostarczać do Chin 38 mld metrów sześciennych gazu ziemnego rocznie, począwszy od 2018 roku, wykorzystując do tego pierwszy na świecie rurociąg prowadzący od największego producenta gazu konwencjonalnego do największego jego odbiorcy/konsumenta. Dla porównania w zeszłym roku UE i Turcja razem otrzymały z Rosji 182 mld m³ gazu. W tym roku Chiny, jako największy nabywca rosyjskiej ropy naftowej, wyprzedzi-

⁶⁹ The United Nations Economic and Social Council (ECOSOC) Rada Gospodarcza i Społeczna ONZ (ECOSOC) stanowi jeden z głównych organów ONZ. Jest ona odpowiedzialna za koordynację gospodarczą, społeczną i bieżącą pracę 14 wyspecjalizowanych agencji ONZ, ich komisji funkcjonalnych i pięciu komisji regionalnych.

⁷⁰ Reuters March 22, 2014 • 3:56PM.

⁷¹ Russia Today March 21, 2014.

⁷² Reuters March 24, 2014 • 8:15 PM.

ły Niemcy, stało się to dzięki ROSNEFT, największej firmie naftowej w Rosji, wykorzystującej do dostaw ropy na wschód rurociągi Wschodnia Syberia–Pacyfik i inny, przecinający Kazachstan.

Reuters podkreśla również, że Igor Sieczin, szef ROSNEFT, będąc w Tokio, powiedział, że „Jeżeli Europa i Stany Zjednoczone chcą izolacji Rosji, to Moskwa będzie spoglądać na Wschód, mając na celu zapewnienie nowych relacji biznesowych, dostawy energii, realizację zamówień wojskowych i zawiązanie nowych sojuszy politycznych”⁷³. Japonia, która werbalnie wspiera posunięcia Zachodu na Krymie, ale powstrzymuje się od sankcji, jest już uzależniona od rosyjskiego gazu. Stało się to w wyniku zamykania japońskiego sektora jądrowego. Sieczin objął swoim planem podróży po Azji również takie kraje jak Indie, Wietnam i Koreę Południową.

Rosyjskie stosunki z Indiami są również dobre. W przemówieniu na początku marca, Putin znalazł czas, aby podziękować niektórym krajom za zrozumienie jego punktu widzenia dotyczącego wydarzeń na Ukrainie i Krymie, mówiąc m.in. „Indie wykazały powściągliwość i obiektywizm”⁷⁴. W dniu 19 marca wezwał indyjskiego premiera Manmohana Singha do dyskusji mającej na celu omówienia kryzysu, sugerując, że ciągle jest miejsce dla zacieśniania rosyjskich więzi z tradycyjnie niezaangażowanymi Indiami. „Putin porusza sprawę roztoczenia rosyjskiej kontroli nad Krymem, która jest postrzegana bardzo pozytywnie w indyjskim establishmentie”, powiedział Reuters'owi N. Ram, wydawca gazety hinduskiej „*The Hindu*”. Dodał także, że „Rosja ma tam swoje uzasadnione interesy”.

Wpływ konfliktu na interesy Polski i Europy

Potężniejsze od nabozi są dzisiaj dolary. A tych Rosja ma sporo i często wykorzystuje je jako element polityki zagranicznej. Dlatego tak trudno o jednolite i ostre stanowisko Unii Europejskiej w sprawie Krymu. Część krajów ma zbyt wiele do stracenia. Zemsta Kremla może być też dotkliwa dla polskich firm. Wpływ na polską gospodarkę będą miały embarga na żywność i produkty rolne, ograniczenia w ruchu granicznym, pozycja firm polskich w Rosji a także gospodarki niektórych krajów europejskich.

Embarga

Boleśnie przekonuje się o tym Polska. Na zakazie importu wieprzowiny nasi przedsiębiorcy stracili miliony (wg premiera Piechocińskiego ponad **100 mln PLN**). Po dwóch latach Rosja embargo zniosła, by przywrócić je niedawno (dla całej UE) pod pretekstem epidemii tropikalnego pomoru świń.

⁷³ Rosneft Chief Executive Officer Igor Sechin has told to the media after attending the Japan-Russia investment forum in Tokyo March 19, 2014. (Reuters / Toru Hanai).

⁷⁴ Vladimir Radyuhin March 26, 2014 Warn of “painful sanctions” on economy if Moscow escalates situation. The Hindu, „U.S., allies ask Russia to change course” March 26, 2014.

Mały ruch graniczny

Dzięki uproszczeniu procedur w przekraczaniu granicy z Kaliningradem Rosjanie masowo pustoszą magazyny polskich dyskontów. Przyjeżdżają po produkty spożywcze, sprzęt RTV/AGD, ale także skorzystać z usług. Mają być też doskonałymi klientami salonu Porsche w Sopocie. W strefie przygranicznej każdego roku zostawiają ok. **250 mln złotych**, których strata byłaby dla Polski bolesna.

Pozycja polskich firm w Rosji

Nasze kontakty handlowe to nie tylko import i eksport, ale też inwestycje zagraniczne. W Rosji biznes prowadzą tak znane firmy jak LPP (właściciel Croppa i Reserved). Rosyjski rynek to źródło ponad 21 proc. jej dochodów – podaje Money.pl. Silną pozycję w Rosji mają też polskie firmy meblowe. Część z naszych przedsiębiorców już wycofuje się z Rosji (i Ukrainy), szukając innych rynków zbytu. Eksport do Rosji w 2013 roku to ponad **10 mld dolarów**, ale już w kwietniu spadł średnio **7,8% a więc o 8 mld dolarów**. Ale nie tylko Polska może zostać przyparta przez Putina do muru.

Niemcy

Niemcy są największym w Unii Europejskiej partnerem gospodarczym Rosji. Według ostatnich danych wymiana handlowa między tymi dwoma krajami wyniosła 76,5 mld euro (i była tylko nieco mniejsza niż polsko-niemiecka).

Francja

Sam tylko kontrakt na okręty klasy Mistral to ok. **1,5 mld euro**. Nie zaszkodziły temu protesty, że Rosja otrzyma też instrukcje budowy systemów elektronicznych wojsk NATO). Wykluczono możliwość unieważnienia kontraktu. Nie można zapomnieć o zamiłowaniu bogatych Rosjan do luksusu. Zapewne jednym z największych przyjaciół Rosji jest Bernard Arnault, właściciel koncernu LVMH, który ma w swoim portfolio takie marki jak Louis Vuitton, Christian Dior czy Dom Pérignon. Ograniczenie możliwości zbytu na terenie Rosji byłoby sporą stratą.

Wielka Brytania

Tak jak wśród londyńskich robotników jednym z najpopularniejszych języków jest polski, tak wśród milionerów zapewne jest nim rosyjski. Na Wyspy uciekają oligarchowie, którzy popadli w niełaskę Władimira Putina. Ci, którzy nadal się nią cieszą, także starają się zabezpieczyć na przyszłość.

Poza symbolami, takimi jak inwestycja Romana Abramowicza w Chelsea, interesy w City prowadzi wiele firm. Na giełdzie w Londynie (a także we Frankfurcie)

notowany jest gazowy gigant Gazprom. Tak samo Novatek – największa prywatna firma działająca w branży gazowej.

Na ich obsłudze krocie zarabiają kancelarie prawnicze, które nie pozwolą sobie na utratę tak cennych klientów. A raczej nie pozwolą rządowi, by odebrał im tak cennych klientów. Na tym samym wózku jadą pośrednicy nieruchomości, salony jubilerskie i samochodowe oraz ekskluzywne butiki.

Kraje południa Europy

Niezwykle mocno od rosyjskich surowców uzależnione są **kraje bałkańskie**. Chociaż nie są one hegemonami w Unii Europejskiej, mogą skutecznie blokować niekorzystne dla Rosji postulaty.

Za niemalże „konie trojańskie” Moskwy w Unii można uznać **Cypr i Grecję**. Kraje te lobbują w Brukseli rosyjskie interesy i usiłują blokować niewygodne dla Rosjan rozwiązania.

Wynika to nie tylko z tradycyjnej przyjaźni tych prawosławnych krajów z Rosją, ale i skutecznego rozgrywania przez Kreml karty tureckiej i kwestii Kosowa. Grecję i Cypr łączą też z Rosjanami wspólne interesy ekonomiczne – Grecja jest ważnym elementem w projektach energetycznych Gazpromu, a Cypr to offshore'owa oaza dla rosyjskich interesów.

Stosunki Chiny–Rosja w obliczu kryzysu

Ogromne złoża gazu ziemnego i ropy to najpotężniejsza broń Rosji, potężniejsza nawet niż głowice jądrowe, bo po ich użyciu nie ma odwrotu. A kurek z gazem można zamykać i otwierać do woli. Europa to wie i robi wszystko, by uwolnić się od monopolisty. Jednak to kosztowny, długi i naszpikowany przeszkodami proces.

Ale nie tylko Europa – gazociągi ciągną się też na Daleki Wschód. Poza powodami beczynności **Chin**, które przedstawię później, nie bez znaczenia jest też energetyka. Według prognoz w latach 2015–2020 ich zapotrzebowanie na błękitne paliwo ma wzrosnąć o 30 proc., a pod koniec lat 20. XXI wieku sięgnąć poziomu 437 mld m³ gazu.

Czyli tyle, ile potrzeby Unii Europejskiej (według prognoz Komisji Europejskiej). Dla Moskwy to ogromne źródło dochodów. Tylko w 2011 roku na eksporcie paliw płynnych Rosja zarobiła prawie 400 mld dol. Ropa to prawie 10 mln baryłek dziennie (baryłka średnio 100\$). **W dniu 21.04 2014 baryłka kosztowała 109,21\$.** **Głębokość przetworzenia ropy naftowej na podstawie wyników z 2013 roku wyniesie około 71,5%.**

Chiny lekko dystansują się od Rosji, między innymi: „Chiny respektują niepodległość, suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy”.

Jednak kolejne reakcje i wypowiedzi potwierdziły, że Chiny będą lawirować, nie zajmując konkretnego stanowiska i nie popierając żadnej ze stron. Po aneksji Krymu ukazał się komentarz nawołujący „UE do pracy z Rosją, a nie przeciwko niej”,

Takie stanowisko Pekinu, czy raczej taka forma prezentacji braku stanowiska w tej sprawie, nie jest niczym zaskakującym. To klasyczne zastosowanie **doktryny 24 znaków**, sformułowanej przez architekta chińskich reform Deng Xiaopinga. Doktryna ta opiera się na starożytnych chińskich koncepcjach, bez jej znajomości zachowanie Chin na arenie międzynarodowej może wydawać się dziwne, niejasne i niezrozumiałe. Została zapisana 24 chińskimi hieroglifami (stąd nazywana jest często 24 znakami Denga), dość osobliwym, jak na standardy zachodnie, językiem. Składa się z sześciu zasad:

- **obserwujcie chłodno i spokojnie** (冷静观察),
- **zabezpieczajcie pozycje** (站稳脚跟),
- **zdobycie zaufanie** (沉着应付),
- **ukrywajcie własne możliwości** (韬光养晦),
- **czekajcie na swój czas, nie wychodząc przed szereg** (善于守拙),
- **nie podnoście głowy, żądając przywództwa** (绝不当头).

Trudno jednoznacznie ocenić strategię Chin w stosunku do Ukrainy. Z jednej strony podpisano Program Rozwoju Strategicznego Partnerstwa pomiędzy Ukrainą a Chinami na lata 2014-2018, który składał się z ponad 20 porozumień, memorandumów i kontraktów na sumę 30 miliardów dolarów, a także chińskiej pożyczki dla Ukrainy opiewającej na 18 miliardów dolarów. Unia chce pożyczyć Ukrainie 35 mld dolarów.

Według danych Komisji Europejskiej Chiny z 7,5 procentowym udziałem w ukraińskiej wymianie handlowej, plasują się na trzecim miejscu, za UE (33 procent) i Rosją (21,6 procent)⁷⁵.

Bibliografia

- Soule-Kohndou, F. 2013. Le role des Forums IBAS et BRICS dans la diplomatie d'émergent de l'Inde. 12ème Congrès Association Française de Sciences Politiques. 9 Juillet 2013. Paris.
- Hirst, M. 2012. Emerging powers and global governance. <http://www.udesa.edu.ar/files/UHUMANIDADES/EVENTOS/PAPERHIRST11112.PDF>. Access 01/06/2013
- Soule-Kohndou, F. 2013. Le role des Forums IBAS et BRICS dans la diplomatie d'émergent de l'Inde. 12ème Congrès Association Française de Sciences Politiques. 9 Juillet 2013. Paris.
- Fourcade, M., 2013. The material and symbolic construction of the BRICs: Reflections inspired by the RIPE Special Issue. *Review of International Political Economy* 20, 256–267.

⁷⁵ Opracowano w oparciu o artykuły Radosława Pyffela, prezesa think tanku Centrum Studiów Polska Azja, socjologa, w przeszłości, stypendysty Uniwersytetu Pekinńskiego i Uniwersytetu Sun Yat Sena w Kantonie. Autora dwóch książek: „Chiny w roku Olimpiady” i „Chińska ruletka, Olimpiada i co dalej?”.

- BRICS, 2012, The BRICS Report: a study of Brazil, Russia, India, China and South Africa with special focus on synergies and complementarities, OUP India, 21 June 2012.
- Jayan, P.A., 2013. BRICS: Advancing Cooperation and Strengthening Regionalism. *India Quarterly: A Journal of International Affairs* 68, 363–384.
- eThekwini Declaration, <http://www.brics5.co.za/fifth-brics-summit-declaration-and-action-plan/>, 20/05/2013
- RFI, 2013, Sommet des BRICS: une nouvelle «ruée vers l’Afrique»?., <http://www.rfi.fr/afrique/20130327-afrique-sud-brics-vers-une-nouvelle-ruée-vers-afrique-bresil-inde-chine-russie>, 20/05/2013
- Le Monde, 2013, “Chinafrique”, les questions qui dérangent, http://www.lemonde.fr/asi-pacifique/article/2013/03/29/chinafrique-les-questions-qui-derangent_3150304_3216.html, 20/05/2013
- Boillot Jean-Joseph, “La montée de la “Chindiafrique” and le pionnier du développement A. O. Hirschman”, *Revue Tiers Monde*, 2011/4 n°208, p. 121-138. DOI: 10.3917/rtm.208.0121
- Lafargue François, “L’Afrique du Sud et la Chine. Un mariage de raison?”, *Afrique contemporaine*, 2012/2 n° 242, p. 11–28.
- Eyben, R., Savage, L., 2013. Emerging and Submerging Powers: Imagined Geographies in the New Development Partnership at the Busan Fourth High Level Forum. *Journal of Development Studies* 49, 457–469.
- Elder, Miriam, and Leahy, Joe, et al., *Who's who: Bric leaders take their place at the top table*, Financial Times, London, September 25, 2008.
- Firzli, M. Nicolas, “Forecasting the Future: The BRICs and the China Model”, JTW/ USAK Research Center, Mar 9 2011.
- Kateb, Alexandre, *Les nouvelles puissances mondiales. Pourquoi les BRIC changent le monde” (The new global powers. Why the BRIC change the world) (in French)*, Paris: Ellipses, 2011, 272 p. ISBN 978-2-7298-6473-6.
- O’Neill, Jim, *BRICs could point the way out of the Economic Mire*, Financial Times, London, September 23, 2008, p. 28.
- Mark Kobayashi-Hillary, 'Building a Future with BRICs: The Next Decade for Offshoring' (Nov 2007). ISBN 978-3-540-46453-2.
- James D. Sidaway (2012) '*Geographies of Development: New Maps, New Visions?*', *The Professional Geographer*, 64:1, 49-62.
- J. Vercueil, *Les pays émergents. Brésil-Russie-Inde-Chine... Mutations économiques et nouveaux défis (Emerging Countries. Brazil – Russia – India – China... Economic Transformations and new Challenges) (in French)*, Paris: Bréal, 2010, 207 p. ISBN 978-2-7495-0957-0.
- Paulo Borba Casella, „BRIC: Brésil, Russie, Inde, Chine et Afrique du Sud – A l’heure d’un nouvel ordre juridique international, éd. A.Pedone, Paris, Sept. 2011, EAN ISBN:978-2-233-00626-4.
- SAFPI, 2013, BRICS Academic Forum: speech by SA Foreign Minister, <http://www.safpi.org/news/article/2013/brics-academic-forum-speech-sa-foreign-minister>, 20/05/2013.
- Hurrel, 2012, Récits d’émergence: la fin du Tiers Monde?, *Critique internationale* 2012/3 (N° 56)
- Lafargue François, “L’Afrique du Sud et la Chine. Un mariage de raison?”, *Afrique contemporaine*, 2012/2 n° 242, p. 11–28.

Laïdi Zaki, “Les BRICS: un cartel d’ambitions souverainistes”, *Le Débat*, 2011/5 n° 167, p. 50–59.

Vieira de Jesus, 2013, Os principais pontos na agenda da Cúpula de Durban, BRICS Policy Center, <http://www.bricspolicycenter.org/homolog/arquivos/Cupuladedurban.pdf>, 20/05/2013

Inne źródła

The BRICS Post – News website with a focus on the BRICS.

BRICS Information Centre. University of Toronto. Retrieved 29 June 2013.

„BRIC(S) nations have become growth markets for the world economy and are no longer emerging markets”. *China Daily*. 13 April 2011. Retrieved 17 June 2013.

„BRICS flame continues to shine”. *Indrus.in*. 29 February 2012. Retrieved 17 June 2013.

„Goldman's O'Neill: Time to move beyond BRICs”. *MarketWatch.com*. 21 November 2011. Retrieved 17 June 2013.

„United States should learn from emerging powers such as India and Brazil in the economic arena”. *Reuters*. 14 October 2011. Retrieved 17 June 2013.

„BRICS – Multi-format Cooperation”. *Russian Business Council for Cooperation with India*. 2011. Retrieved 17 June 2013.

James D. Sidaway (2012) 'Geographies of Development: New Maps, New Visions?', *The Professional Geographer*, 64:1, 49-62. Retrieved 8 August 2013.